

OD REDAKCJI

Pytanie o zgodne współżycie ludzi w obliczu oczywistego, wielowymiarowego zróżnicowania między jednostkami i społecznościami stanowi nieodmiennie wielkie wyzwanie dla intelektualnych poszukiwań i dla praktycznego zaangażowania w życie społeczne. Zakreślony w nim problem wzrasta w specyficzny sposób w środowisku chrześcijańskim, a zwłaszcza w przestrzeni Kościoła katolickiego, gdyż pojęcie „zgodnego współżycia”, pozwalające na pewną pragmatykę kompromisu, zostaje w środowisku kościelnym zastąpione przez pojęcie „jedności”. Zgoda wynika z jedności Kościoła i zgoda buduje widzialną jedność Kościoła. Ale „jedność” stawia większe wymagania i odsyła do teologicznego rozumienia misterium Kościoła. Dlatego pytanie o „jedność w obliczu wielości” nabiera ostrzejszych konturów niż pytanie o „zgodę w wielości”. Stąd od dawna poszukuje się w środowisku chrześcijańskiej teologii odpowiedzi na nie. Ostatni Synod Biskupów w Rzymie, który był zwieńczeniem ogłoszonego przez papieża Franciszka w Kościele katolickim procesu synodalnego, rozbudził na nowo potrzebę odpowiedzi na pytania o to, jak we wspólnocie wiary rozumieć jedność w wielości, a jeszcze bardziej: jak ją w praktyce realizować.

Prawie wszystkie artykuły zawarte w niniejszym tomie powstały tuż po zakończeniu obrad Synodu w Rzymie w październiku 2024 r. Niektóre są wprost jego echem, inne należy rozumieć jako refleksję prowadzoną w klimacie jego obrad. Układają się w pewną mozaikę myśli, która zachęca do dostrzeżenia wielowymiarowości centralnego problemu jedności Kościoła.

Dirk Ansorge przywołuje konkretne szczegółowe problemy, składające się na główne pytanie o relację między jednością a wielością w Kościele. Wśród nich znajdują się kwestie dotyczące prawdy doktrynalnej, które domagają się konsensusu w wyznaniu wiary i postawach moralnych. Autor przypomina o złożonym charakterze kontekstualizacji wyznania wiary i życia chrześcijańskiego.

Margit Eckholt pokazuje, że w doświadczeniu religijnym i intelektualnym Europy tkwi zmaganie o tożsamość tworzącą się w nieustającej wymianie międzykulturowej. Wskazuje, że wielość nie jest zagrożeniem dla tożsamości i jedności, ale jest jej charakterystycznym wyznacznikiem. Rozwija myśl, jak ten niełatwy model europejskiej tożsamości może i powinien być wspierany ze źródła Ewangelii, a więc przez chrześcijan. W takim świetle synodalność jawi się jako szansa budowania jedności dzięki spotkaniu różnych, różniących się między sobą osób, wnoszących różne doświadczenia wiary w Kościół.

Myriam Wijlens przynosi wprost z auli synodalnej refleksję nad eklezjologicznym i prawnokanonicznym znaczeniem procesu synodalnego. Koncentruje się na

rozpoczynającej się fazie implementacji Synodu – budowania jedności w oparciu o podkreślany na Synodzie status wspólnej odpowiedzialności ochrzczonych za Kościoły. Synod ujawnił wyzwania dla jedności Kościoła z chwilą otwarcia się na głos zróżnicowanego ludu Bożego. Autorka wskazuje na istniejące obecnie możliwości w prawnej organizacji Kościoła dla implementacji zasady synodalności. Zastanawia się nad nowymi drogami dla szerokiej partycypacji w odpowiedzialności za Kościół, jakie Synod otwiera.

Kolejne dwa teksty przynoszą interesujące, szczegółowe prezentacje podejść do relacji między jednością a wielością w praktyce. Pierwszy z nich stanowi kontynuację refleksji nad procesem synodalnym: Josef Mikulášek przedstawia analizę relacji jedności do różnorodności w procesie synodalnym w Kościele katolickim w Czechach. W drugim Jerzy Sojka proponuje analizę podejścia Wspólnoty Kościołów Protestanckich w Europie do procesu integracji europejskiej.

Artykuł zamykający numer, autorstwa Julii Dziwoki oraz Beaty Urbanowicz, dotyczy historii Kościoła na Śląsku. Autorki prezentują zasoby Archiwum Ziemskiego Krajowego w Opawie, jednej z najstarszych tego typu instytucji w Republice Czeskiej, a zarazem niezwykle istotnej dla badaczy dziejów diaspory polskiej na Śląsku Opawsko-Morawskim i Kościoła katolickiego na tym terenie.

A WORD FROM THE EDITORIAL TEAM

The challenge of harmonious coexistence amidst the visible, multidimensional differences between individuals and communities remains a profound subject of both intellectual inquiry and social practice. Within the Christian context, and specifically the Catholic Church, this issue takes on a unique character. While the secular notion of “harmonious coexistence” often relies on the pragmatism of compromise, the ecclesial sphere elevates this to the concept of unity. In this view, harmony is both a fruit of the Church’s unity and a means of building its visible expression. However, “unity” carries deeper theological weight, rooted in the mystery of the Church itself. Consequently, the tension between “unity and diversity” presents a more complex challenge than mere “harmony in diversity”—a question that Christian theology has long sought to address.

The recent Synod of Bishops in Rome, the culmination of the synodal process initiated by Pope Francis, has revitalized the need to understand how unity in diversity is conceptualized and, more importantly, how it is practiced within the community of faith. Almost all of the articles included in this volume were written shortly after the conclusion of the October 2024 assembly of the Synod of Bishops. Some are direct responses to the Synod’s discussions, while others reflect the broader theological atmosphere of its proceedings. Together, they form a mosaic of insights into the multifaceted nature of ecclesial unity.

Dirk Ansorge addresses specific issues underlying the relationship between unity and diversity, particularly regarding doctrinal truth. He explores the necessity of consensus in the profession of faith and moral conduct, while reminding readers of the inherently complex nature of contextualizing of faith within Christian experience.

Margit Eckholt argues that the European religious and intellectual experience is marked by a struggle for identity shaped through constant intercultural exchange. She posits that plurality is not a threat to identity and unity, but its defining characteristic. Eckholt develops the idea that this model of identity should be rooted in the Gospel, viewing synodality as an opportunity to build unity through encounters between individuals who bring diverse experiences of faith to the Church.

Myriam Wijlens offers a reflection on the ecclesiological and canonical significance of the synodal process, drawing directly from her experience in the synod hall. She focuses on the initial phase of Synod’s implementation, emphasizing the common responsibility of the baptized as a foundation for unity. Her analysis highlights the challenges that arise when the Church opens itself to the diverse voices of the People of God. She identifies existing canonical frameworks that can

facilitate the principle of synodality and open new paths for broad participation in the Church's mission.

The next two contributions provide compelling case studies of how the relationship between unity and diversity is navigated in practice. Continuing the reflection on the synodal process, Josef Mikulášek analyzes the interplay between unity and diversity within the Catholic Church in the Czech Republic. In turn, Jerzy Sojka examines the perspective of the Communion of Protestant Churches in Europe regarding the process of European integration.

The article closing this issue, authored by Julia Dziwoki and Beata Urbanowicz, concerns the history of the Church in Silesia. The authors present the holdings of the Landesarchiv Opava, one of the oldest institutions of this kind in the Czech Republic, and at the same time an extremely important resource for researchers studying the history of the Polish diaspora in Opavian–Moravian Silesia and the Catholic Church in this area.